

משנת השבוע

חג הסוכות תשפ"ז
[שנה ט"ז - גליון ג']

נספח: שיחות החג

לימוד מצוה יומית

ערב שבת:	י"ד תשרי
מצוה נג.	לדון בנוקי הבור
שבת קודש:	ט"ו תשרי
מצוה נד.	דין גנב בתשלומים

חג הסוכות - שמע"צ

יום ראשון:	ט"ז תשרי
מצוה נה.	לדון בנוקי הבער
יום שני:	י"ז תשרי
מצוה נו.	לדון בנוקי אש
יום שלישי:	י"ח תשרי
מצוה נז.	דין שומר חנם
יום רביעי:	י"ט תשרי
מצוה נח.	דין טוען ונטען
יום חמישי:	כ' תשרי
מצוה נט.	דין שומר שכר ושוכר
ערב שבת:	כ"א תשרי
מצוה ס.	דין השואל
שבת קודש:	כ"ב תשרי
מצוה סא.	דין המפתה

פרשת בראשית

יום ראשון:	כ"ג תשרי
מצוה סב.	לא להחיות מכשפה
יום שני:	כ"ד תשרי
מצוה סג.	הונאת הגר בדברים
יום שלישי:	כ"ה תשרי
מצוה סד.	הונאת הגר בממון
יום רביעי:	כ"ו תשרי
מצוה סה.	עינוי יתום ואלמנה
יום חמישי:	כ"ז תשרי
מצוה סו.	מצות הלואה לעני

אונגוואר

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

1578 53rd St

Brooklyn, NY 11219

לשילוח תגובות והערות

בכל עניני הגליון בפאקס

718-851-2660

לקבל הקונטרס באי-מייל:

KHALUNGVAR@GMAIL.COM

קול אונגוואר

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

605.477.4427

♦ נא לשמור על קדושת הגליון

דברי אלקים חיים

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שיעור ליל ערב סוכות תשפ"ו

הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל זי"ע, בעל מאור עינים. המאור עינים היה בחור מצוין מאד, גאון גדול ועובד ה', והציעו לו שידוך עשיר ביותר. חותנו התחייב ליתן לו נדוניה גדולה מאד, הון רב ועצום, כדי שיוכל לשבת על התורה ועל העבודה מתוך הרחבה.

לאחר החתונה מסר לו חותנו את הממון שהבטיח. למחרת בבוקר, לאחר תפלת שחרית, עשה המאור עינים חשבון הנפש, והרגיש שקודם החתונה היתה תפלתו בכוונה גדולה יותר. עתה, מיד ביום שלאחר החתונה, הרגיש שתפלת שחרית שלו אינה באותה מדרגה שהיתה בה קודם לכן.

התבונן בעצמו מה נשתנה, ולא מצא שום סיבה לדבר מלבד המעות שקיבל מחותנו. עד עתה לא היה לו ממון והיה נשען על הקב"ה בכל צרכיו, ואילו עתה, משנעשה עשיר ויש לו ממון בידו, הרגיש שלבו כבר אינו נשען על הקב"ה באותה מדה. ואז אמר לעצמו, אם כך נראתה

'לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא' (תהלים כז:א). איתא במדרש (ויק"ר כא:ד), 'אורי' בראש השנה, 'וישעי' ביום הכיפורים. ובהמשך המזמור נאמר, 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. כי יצפנני בסכה ביום רעה, יסתרני בסתר אהלו, בצור ירוממני' (תהלים כז:ד-ה), והוא רומז על חג הסוכות.^א

חשבון הנפש לאחר הימים הקדושים

עומדים אנו עתה סמוך לחג הסוכות, בערב יום טוב. כבר עבר עלינו חודש אלול, עבר ראש השנה, עברו עשרת ימי תשובה, עבר יום הקדוש, וכבר עומדים אנו בערב חג הסוכות. לאחר כל הימים הנוראים הללו צריך האדם להתבונן בעצמו, מה פעלו עליו הימים הקדושים, ומה נשאר בידו מכל ההתעוררות שהיתה לו.

אספר מעשה ששמעתי מפי כ"ק אדמו"ר רבי נפתלי מבאבוב זצ"ל, שסיפר על

^א ברבינו בחיי (ויקרא כג:מג), על הפסוק 'כי בסכות הושבתי את בני ישראל', מביא את מחלוקת התנאים (סוכה יא:), אם ענני כבוד היו או סוכות ממש היו. וכתב שדעת האומר ענני כבוד היו, 'זהו העיקר והנכון בפשט הכתוב', ועל כן נאמר 'כי בסכות הושבתי את בני ישראל' בהוציא אותם מארץ מצרים, 'להורות על הפליאה הזאת, כי הסוכות הללו היו ענני כבוד. ומסיים: 'ועליו אמר דוד (תהלים כז) 'כי יצפנני בסכה ביום רעה יסתירני וגו'' בסכה כתיב'.

ובאלף למטה על מטה אפרים (סי' תקפ"א) מבאר הטעם למנהג אמירת 'לדוד ה' אורי' עד אחר סוכות, משום: 'אורי בראש השנה, וישעי ביום הכיפורים, ואח"כ כי יצפנני בסכה, שהוא רמז לסוכות'. וכן כתב בקיצור שלחן ערוך (סי' קכ"ח סע' ב'). וע"ע בילקוט שמעוני (ויקרא רמז תרנ"ג).

עליו הימים שעברו ומה הוא לוקח עמו בתפלת מנחה.

סומך ועוזר כל הנופלים

אנו עומדים יום קודם סוכות. בבני יששכר (מאמר י' אות ד') כתב בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, כי 'סוכה' היא ר"ת 'סומך ועוזר כל הנופלים'. ומבאר שם שמי שהוא ענו. הקב"ה מגביהו [ע"פ הגמרא (עירובין יג: ע"ש)], והרי עצם ענינה של הסוכה הוא להגביה את האדם לאחר כל מה שעבר עליו.

והנה איתא בגמרא (ברכות ד:), א"ר יוחנן, מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי, מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, דכתיב (עמוס ה:ב) "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל". במערבא מתרצי לה הכי, נפלה ולא תוסיף לנפול עוד, קום בתולת ישראל. אמר רב נחמן בר יצחק, אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקודש, שנאמר (תהלים קמה:יד) "סומך ה' לכל הנופלים".

ובלחמי תודה [להגה"ק רבי צבי הירש הורוויץ, בנו של ההפלא"ה] כתב שיש אדם האומר שאינו יכול עוד לעשות תשובה, מפני שכבר נפל כל כך עד שהוא מרגיש שאין לו עוד היכן ליפול. הוא קורא את הכתוב 'נפלה לא תוסיף', וחושב שאין לו עוד שום דרך לקום ממקומו. גם לאדם כזה בא הכתוב ואומר, 'קום בתולת ישראל', שיש לו תקומה. ובפרט בחודש אלול שהוא מזל בתולה (ספר יצירה פ"ה מ"ח), יכול לשוב על הכל ושב ורפא לו.

ואם כבר עבר אלול, בודאי בזמנים אלו דיו"ט סוכות גם כן מסוגל לתשובה. ואם הוא קורא את הפסוק 'נפלה לא תוסיף קום', ואומר שמכיון שנפל אינו יכול עוד

תפלת שחרית הראשונה, מה יהא אח"כ בתפלת מנחה.

עד שהגיע זמן מנחה כבר דאג שלא ישאר מכל אותו ממון שום זכר. הוא חילק את כל הכסף שהיה בידו, ובלבד שיזכה להתפלל תפלת מנחה כפי שהיה מתפלל קודם החתונה. כל אותו הון גדול לא היה חשוב בעיניו כנגד מדרגה אחת בתפלה, וכשחשש שמא הממון פועל על לבו, היה מוכן להניח את הכל מיד.

וסיפר כ"ק אדמו"ר רבי נפתלי מבאבוב זצ"ל בשם הרה"ק רבי מאטל סלאנימ'ער זצ"ל, שאמר על מעשה זה את מאמר חז"ל (קידושין לב: זקן זה שקנה חכמה'. יש מי שקונה את החכמה בדמים ממש. המאור עינים הניח כל הון שבעולם בשביל שיוכל להתפלל תפלה אחת כראוי, וכשהרגיש ששחרית אחת אינה כפי שהיתה צריכה להיות, היה כדאי בעיניו לוותר על הכל בשביל תפלת מנחה.

אנו מדברים במדרגותיהם של צדיקים. אבל אנו באים ללמוד מזה לעצמנו, כל אחד לפי מדרגתו. עבר חודש אלול, עבר ראש השנה, עבר יום הכיפורים, וכבר עבר חלק גדול מחודש תשרי, וצריך כל אחד לשאול את עצמו אם תפלת שחרית שלו נראית עתה אחרת מכפי שנראתה קודם הימים הקדושים.

וכן בתפלת מנחה, בלימוד התורה, ובכל עניני עבודת ה'. אדם יכול לעבור את כל הימים הקדושים, לדבר מעינים נשגבים ולהתעורר בשעות גדולות, ובדברים הפשוטים של עבודתו לא ישתנה מאומה. ועל כן צריך כל אדם לקחת את הדברים לפי מדרגתו, ולעשות חשבון מה פעלו

ולתחיל מחדש כבריה חדשה, וכענין שנא' 'ועם נברא יהלל י"ה' (תהלים קב:ט).

למחסה ולמסתור

נאמר על הסוכה, 'וסכה תהיה לצל יומם מחבר ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר' (ישעי' ד:ו). ובויגד יעקב (סוכות) הביא בשם אביו הגה"ק בעל ערוגת הבושם זי"ע, שהיצר הרע מראה לאדם אור שוא, עד שעושה בעיניו ממצוה כאילו היא עבירה ומעבירה כאילו היא מצוה. ויש רמ"ח מצות עשה. וזה מרומז בפסוק, כי הגורע אחת מרמ"ח מצות עשה נשאר בידו רמ"ז, אותיות 'זרם', והמוסיף אחת הרי רמ"ט, אותיות 'מטר'. וזהו 'ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר', שהסוכה מגינה מן הגרעון ומן התוספת, וכענין שנאמר 'לא תוסיפו ולא תגרעו' (דברים ד:ב).

ויש בזה עוד ענין פשוט. ברמ"א (או"ח סי' תר"מ סע' ד') נפסק שסוכה שאין יכולים לישן בה, כגון שמתירא מפני ליסטים או גנבים, אין יוצאים בה אפילו בדבר שאינו מתיירא ממנו, כגון לאכול שם ביום. ולכאורה יש להתבונן, שהרי הסוכה עומדת פעמים רבות בחוץ, וכיצד אפשר לישן במקום פתוח, במקום שעוברים שם בני אדם ולפעמים יש בו חשש ופחד. וכבר דנו בזה האחרונים.

ויש לומר שזה גופא הוא כח הסוכה, שהיא 'למחסה ולמסתור'. סוכה בגימטריא אמן, כי ענין הסוכה הוא אמונה. ובזוהר הקדוש (פ' תצוה) כתבו על הפסוק 'בסכת תשבו שבעת ימים', 'דא הוא רזא דמהימנותא'.²

לקום, לזה אמרו חז"ל שאחר 'נפלה' בא 'סומך' ה' לכל הנופלים. גם מי שנפל, הקב"ה סומכו ומקממו.

ויש לומר שבאלול שייכת במיוחד בחינת 'בתולת ישראל', כי מזל החודש בתולה. אבל לאחר אלול בא חג הסוכות, ועל זה אמרו שחזר דוד וסמכן ברוח הקודש, 'סומך' ה' לכל הנופלים. וזהו ענין סוכה, כמו שנתבאר שסוכה ר"ת 'סומך ועוזר כל הנופלים'. אפילו אם האדם כבר עומד לאחר יום הכיפורים ועדיין לא תיקן את מעשיו כראוי, עדיין יכול הוא להתרומם בחג הסוכות, ואף להגיע למקום גבוה יותר מכפי שהיה קודם לכן.

וכן יש לפרש את הכתוב (תהלים קכז:ב), 'שוא לכם משכמי קום מאחרי שבת'. יש שמקדימים את תיבת 'קום' ומחברים אותה אל שלפניה, וקוראים 'נפלה לא תוסיף קום', ומתוך כך הם 'מאחרי שבת', שמאחרים מלשוב, בחשבם שאין להם עוד תקומה. אבל האמת אינה כן, שהרי חז"ל פירשו (ברכות ד:), 'נפלה ולא תוסיף לנפול עוד, קום בתולת ישראל'. אפילו לאחר הנפילה אומרים לו, קום.

לפעמים אומר האדם, הרי אני מכיר את עצמי, כך אני וכך הורגלתי, וקשה לי להשתנות. אבל לאחר ראש השנה שוב אין מקום לטענה זו, שהרי בראש השנה האדם נברא מחדש. כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ר"ה פ"ד ה"ח), שמי שנכנס לדין ויצא בשלום מעלה עליו הקב"ה כאילו נברא בריה חדשה. ואם יעבוד האדם על עצמו, אין הוא מוכרח להישאר משועבד להרגליו הישנים, אלא יכול הוא לקום

² בבני יששכר (חודש תשרי מאמר י' אות ה') כתוב בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע: 'סוכה מלשון שררה ונסיכות. ולכן אנו יושבין בסוכה צלא דמהימנותא, ורוב סוכות בשווקים וברחובות, ואין אנו

(חולין ז:), 'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה'.

וזהו ענין הסוכה, צלא דמהימנותא (זוהר אמור ח"ג קג.). 'כי יצפנני בסכה ביום רעה, יסתרני בסתר אהלו, בצור ירוממני' (תהלים כז:ה). האדם אומר, אני נכנס תחת צלו של הקב"ה, ואין לי על מי להישען אלא על אבי שבשמים. אין לו להתיירא מאדם זה ומאדם אחר, אלא לדעת שהכל ממנו יתברך ולטובתו.

וכדברי **הטור** (או"ח סי' תרכ"ה) וז"ל: "בסוכות תשבו שבעת ימים וגו', למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם וגו'". תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכו', והיא המורה על אמיתת מציאות הבורא יתעלה, שהוא ברא הכל לרצונו, והוא אשר לו הכח והממשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהן כרצונו, ואין מי שיאמר לו מה תעשה, כאשר עשה עמנו בהוציאו אותנו מארץ מצרים באותות ובמופתים. והסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם, הם ענני כבודו שהקיפן בהם לבל יכה בהם שרב ושמש (עי' ישעי' מט:). ודוגמא לזה ציוונו לעשות סוכות, כדי שנוכח נפלאותיו ונוראותיו.

ובב"ח שם הקשה, שאין דרכו של הטור לפרש טעמי המקראות, ולמה האריך כאן בזה. ותיירץ, משום שנאמר 'למען ידעו

כ"ק מרן **אאדמו"ר זצוק"ל** היה בלאגע"ר בימי המלחמה. בהגיע חג הסוכות, בהיותו שם, אי אפשר להבין באיזה מצב היו, ואעפ"כ עשו שם סוכה. היו להם מיטות של כמה קומות, ונטלו אחת מן המיטות והשתמשו בה לעשות מחיצות, ועל גביהן הניחו מעט עצים לצורך סכך. בליל הראשון דיום טוב הלכו הציבור להתפלל ערבית של יום טוב, והיו שם כמה אלפי יהודים. וכ"ק מרן **אאדמו"ר זצוק"ל** אמר לעצמו, הרי בעוד מעט יבואו הרבה יהודים לאכול את הכזית בסוכה, ומי יודע כמה זמן יניחו הרשעים לסוכה לעמוד.

היה בידו הלחם ששמר מן הבוקר כדי שיהיה לו מה לאכול בלילה. קודם מעריב נכנס מיד לסוכה, עשה קידוש, בירך המוציא, 'לישב בסוכה' ו'שהחיינו', ואכל את הכזית. כמה אנשים שראו אותו עשו אף הם כן. ולא עבר זמן רב ובאו הרשעים ומנעו מהם להמשיך, אבל הוא כבר זכה לקיים את המצוה. הוא לא נתיירא. ברוך השם, אין לנו הנסיונות שהיו להם, אבל צריך לדעת שיש רק אחד שראוי לירא ממנו. אם הקב"ה שומר על האדם, אין מי שיכול להזיקו שלא ברצונו יתברך.

ואין הדבר אמור רק בפחדים גדולים. גם צער קטן, גם דאגה קטנה, גם דבר שאדם חושש ממנו בחיי היום יום, הכל בכלל עבודת האמונה. וכמו שאמרו בגמרא

יראים משום דבר להראות מהימנותא, שאנו יושבים כנסיכים עלמא דחירות, כמאן דנצח קרבא וכלי מלחמתו בידו וכו' ואינו ירא משום אדם'.

וכתב ע"ז הבני יששכר עצמו: ובזה יונח לנו מה שנתקשו הפוסקים על מה שעושין הסוכות בשווקים וברחובות, לו יהיה ישראל מוחלין, אבל חלק הגוים מי ימחול. ולפי הנ"ל יונה, כיון שאנחנו אז שרים ונסיכים מסוד עלמא דחירות, אז כל האומות נקראים לנו עבדים מדוגמת ביאת המשיח שאמר חז"ל כיון דאתי משיח הכל עבדים לישראל (עירובין מג:). והנה מה שקנה עבד קנה רבו (פסחים פח:), על כן אין חשש לעשות הסוכות בשווקים וברחובות, להורות סוד הסוכה עלמא דחירות.

שהיו החברים מתאספים אצל ציון רשב"י היו מתעוררים מאד בבכיה וביראה, עד ש'ירדו לעמקי לבבנו, שמענו ותרגזו בסננו', אולם 'בשובנו לעיר, בהבלי הזמן נשתומם לבנו'. ומחמת כן נתעוררו לייסד בצפת חברה קדושה להתחזק יחד בתשובה ובעבודת ה'. הרי שאפשר לאדם להיות מלא התעוררות כל זמן שהוא בפנים, וכיון שהוא יוצא החוצה הכל מתקרר.

העולם מספרים על הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, שבאחד מימי הסוכות הביאו לפניו מאכל חם. באותם המקומות היה הקור גדול מאד, ועד שהביאו את המאכל מן הבית אל הסוכה כבר נתקרר. אמר על זה, ראו דבר פלא - לפני רגע היה המאכל על האש, ורק יצא מעט החוצה וכבר נעשה קר. וכן הוא בעבודת האדם. הוא יכול להיות חם מאד בבית המדרש, וברגע שיוצא החוצה הוא מתקרר. לא זו היא התכלית, אלא שיוכל לקחת עמו את הקדושה גם כאשר הוא יוצא מבית המדרש.

ופירש הבית אהרן (ליקוטים) בשם הרה"ק רבי ר' זושא מאניפולי זי"ע את דברי המשנה (אבות פ"ה מ"כ), 'עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן'. יש אדם העובד את הקב"ה בעזות ודקדושה, שאינו מתפעל מן העולם ויכול לצאת החוצה ולהישאר בעבודתו, ויכול ללכת גם בשווקים וברחובות מבלי לירא מן היצר הרע השכיח שם. אבל יש מי שהוא בבחינת 'בושת פנים', שכל דבר מבחוץ פועל עליו, ואינו יכול להיות אלא בגן עדן, בתוך בית המדרש.

ועל דרך זה פירש את הכתוב (במדבר

דורותיכם', צריך שיכוין בשעת ישיבת הסוכה הטעם המכוין במצוה. הרי שהטעם הוא חלק מכוונת מצות סוכה, שילמוד האדם לבטוח בה'.

ואין הכוונה שאדם אינו צריך להיזהר ולעשות את ההשתדלות המוטל עליו. ודאי צריך האדם להתנהג כדרך התורה וכדרך הישר, אבל בלבו צריך לדעת שאין שום כח בעולם העומד בפני עצמו - הכל מאת הקב"ה. הטבע אינו בעל הבית. לא החום ולא הקור, לא אדם ולא שום סיבה אחרת, הכל ביד הקב"ה.

וזהו עיקר הכוונה. יציאת מצרים מלמדת אותנו שהקב"ה הוא בעל הכח וההמשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו, ואין מי שיאמר לו מה תעשה (עי' קהלת ח"ד). וזו אמונת חג הסוכות. כאשר מגיע זמן הגשמים וכל העולם יוצא מן הסוכה ונכנס לבית, יהודי עושה להיפך - הוא יוצא מביתו ונכנס לסוכה, מפני שכך צוה הקב"ה. זהו רצון המלך, וממילא אין הוא מתפעל מן העולם. 'אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר' (תהלים קכז:א).

לקחת את הקדושה אל החוץ

וכן הוא גם בעניני עבודת ה'. הסוכה היא 'למחסה ולמסתור מזרם וממטר', וכמו שנתבאר. אדם מגיע בראש השנה לבית המדרש, מגיע ביום הקדוש לבית המדרש, ושם הוא מתעורר ושם הוא מתפלל. חז"ל אמרו (קידושין ל:), 'אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש'. בתוך בית המדרש קל יותר לאדם להילחם עם יצרו, אבל השאלה היא מה יהא כאשר יצא מבית המדרש.

כתב בעל ספר חרדים בהקדמתו, כי בעת

יוצא אליה, ושם הוא צריך לחיות עם הקב"ה. עליו לקחת את הקדושה מבית המדרש ולהכניסה אל תוך הבית ואל תוך כל חיי היום.

ביתו של יהודי צריך להיות בית של תורה ובית של השראת השכינה, והסוכה מלמדת אותו שגם כשהוא יוצא מביתו אין הוא יוצא מרשותו של הקב"ה.

[וזהו 'לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא', כדברי המדרש (ויק"ר כ"א ד'), ד'אורי' בראש השנה ו'ישעי' ביום הכיפורים. ובה עדיין צריך האדם להיות בבחינת 'שבת' בבית ה' כל ימי חייו, אבל כשזוכים ל'לחזות בנועם ה', כענין שנאמר 'כי יצפנני בסכה ביום רעה, יסתרני בסתר אהליו, בצור ירוממני', הרומז על חג הסוכות, אזי בא לעבוד את ה' גם בבחינת 'ולבקר בהיכלו', שאף בשעה שאינו שם ישאר דבוק בנועם ה', ותהא עליו שמירה וטובה בכל מקום.]

וזהו 'סומך ועוזר כל הנופלים'. אין נפ"מ מה היה עם האדם אתמול וכמה נפל, כשהוא נכנס לסוכה הוא יכול להתחיל מחדש. הסוכה מגביה את האדם ומכניסה אותו לאויר אחר, אויר של אמונה. אמרו בספרים שיש בסוכה בחינה מאויר ארץ ישראל.¹ הסוכה היא מקום השראת השכינה, מקום שבו האדם יושב תחת כנפי השכינה.

שמעתי מהגה"צ רבי משה וואלפסאן זצ"ל משל נפלא בענין מקוה ובית המדרש, ואפשר לומר אותו גם לענין סוכה. בכל מדינה יש מקום השייך

יג:ט), 'ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים'. בעבודת האדם, האם הוא יכול לצאת החוצה ועדיין להישאר עובד ה', או שכל קדושתו היא רק כאשר הוא סגור בתוך בית המדרש.

וכ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל היה רגיל לספר, שהיה יהודי אחד שהתפלל בבית מדרשו בווייליאמסבורג. פעם אמר לו אותו יהודי, 'הרבי יכול לאכול אצלי, בביתי הכל כשר בהידור, והרבי יכול לסמוך ולאכול אצלי'. השיב לו כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל, 'טוב הדבר, אבל אשאל אותך דבר אחד. הרי אתה נוסע לפעמים לצורך מסחר, ומה אתה עושה בשעה שאתה נמצא בדרך?' היה זה לפני כששים שנה, כאשר לא היה מצוי כל כך מאכל כשר בדרך.

אמר לו, 'אומר את האמת, כשאני נוסע למקומות שאין לי שם היכן לאכול, אני לוקח עמי מעט מאכל. ואם לבסוף לא נשאר לי מה לאכול, אני קונה בכל מקום שמזדמן לי'. אמר לו כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל, 'הרי לביתך אתה יכול להכניס גם טריפות, אבל לתוך פיך אסור לך להכניס'. כשהאדם טוב בבית המדרש בלבד, אין זה מספיק. צריכים שגם כאשר הוא יוצא מבית המדרש, בכל מקום שהוא, יעשה כרצון ה'.

אדם עבר אלול, עבר ראש השנה, עבר יום הכיפורים, שבהם הוא נמצא שעות רבות בבית המדרש. עתה בא חג הסוכות ואומרת לו התורה, 'צא מדירת קבע ושב בדירת עראי' (סוכה ב.). צא החוצה עם כל מה שקנית. הסוכה עומדת בחוץ, והאדם

¹ ע"י בתפארת שלמה (סוכות, ד"ה ויסעו בני ישראל), שכתב: 'הסוכה היא בחינת הקדושה של הקרבנות, ובחי' ארץ ישראל'. וכע"ז אמרו צדיקי בית בעלזא, כי באויר הסוכה יש בחינה מאויר ארץ ישראל.

הבא עליו, אין שום אדם יכול לעשות לו דבר אם לא נגזר כן מלמעלה. כשאדם עושה לי טובה צריך אני להכיר לו טובה, אבל כשאדם מצער אותי צריך אני לדעת שגם זה בא בהשגחה פרטית.

כאשר אדם יודע שהכל מאת הקב"ה, קל לו יותר למחול לחבירו. לאחר יום הקדוש, כשאדם מנקה את לבו מן הקפידות ויודע שהכל בהשגחה פרטית, יכול הוא להיכנס לסוכה. הוא יכול לישן תחת כיפת הרקיע ולא לפחד, מפני שהוא יודע שלו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו.

זו האמונה הגדולה שאדם צריך להכניס בעצמו בימי הסוכות. אין הדבר נקנה ביום אחד, וצריכים לעבוד על זה בכל ימי הסוכות. האדם חוזר ומשנן לעצמו, 'שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים'. הבית הגשמי נעשה עראי, והשראת השכינה נעשית המקום הקבוע שלו.

וכדברי תפלת אור לשמים: 'ואם גם אתאמץ בעצות ותחבולות, וכל יושבי תבל יעמדו לימיני להושיעני ולתמוך נפשי, מבלעדי עוזך ועזרתך אין עזרה וישועה. ואם חלילה יחפצו כולם להרע, אז אתה בחמלתך תשים עיניך עלי ותשקיף עלי לטובה ממעון קדשך'.

ויש עוד מדרגה באמונה. לא רק להאמין שכל מה שכבר נעשה היה מאת הקב"ה, אלא צריך גם להאמין שהקב"ה יעזור מכאן ולהבא. הימים הקדושים של חג הסוכות מסתיימים בהושענא רבה. וזהו ענין הושענא רבה, שהקב"ה יושיע ויעזור לאדם מכאן ולהבא ויתן לו כל מה שהוא צריך. 'ערבה' מרמזת לפה, כמו שאמרו

למלכות אחרת, והוא נקרא עמבאס", ובתוך אותו מקום יש שייכות למלכות שהוא שייך אליה. כך, כאשר יהודי נכנס לבית המדרש או למקוה, הוא נכנס כביכול לרשות אחרת, לרשותו של הקב"ה. שם שייכים חוקים אחרים. שם אין העולם החיצון בעל הבית עליו, אלא הוא שייך למלכות שמים. וכן הוא בסוכה.

וזהו שנאמר (תהלים עו:ג), 'ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון'. יהודי נכנס לסוכה, והרי הוא כאילו הוא בארץ ישראל, ויושב כביכול בחצרו של הקב"ה.

מחילת עוונות ואמונה בהשגחה

ויש לפרש מדוע חג הסוכות בא מיד לאחר יוה"כ. בערב יוה"כ צריך האדם לפייס את חבירו ולמחול למי שפגע בו, והוא גם זמן למחול, כדאיתא בשו"ע (או"ח סי' תר"ו סע' א').

פעם בא לפני אברך וסיפר מה עשה לו אדם אחר וכמה צרות גרם לו, ואמרתי לו שימחול לו. אמר לי, איני יכול לסבול זאת, כיצד אפשר למחול על דבר כזה? אמרתי לו, הרי 'לא תקום ולא תטור' (ויקרא יט:יח) לא נאמר על מי שלא עשה לך מאומה, ששם אין כל נסיון שלא לנקום. הפסוק מדבר דוקא כשאדם פגע בך, עשה לך רעה ויש לך טענה גדולה עליו. על זה גופא נאמר 'לא תקום ולא תטור'. אילו לא היה עושה לך מאומה, לא היתה התורה צריכה לצוות אותך שלא לנקום.

אבל כיצד יכול אדם למחול? השל"ה הקדוש (שער האותיות, ענוה) כתב יסוד גדול ממה שאמר דוד המלך בשעה ששמעי בן גרא קיללו, 'ה' אמר לו קלל' (ש"ב טז:י) - הכל מה' לכפר עונו, והוא אינו אלא שליח. דוד המלך ידע שכל צער

ונזכה שיקוים בנו 'ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל' (ישעי' כז:יב), שכל יהודי ויהודי יִאָסֵף ויעלה לארץ ישראל.

ויעזור הקב"ה שיראו עינינו וישמח לבנו, ונזכה לראות את כל הישועות. אנו מאמינים שהכל מאת הקב"ה, ואנו מאמינים שכל מה שהוא עושה הוא לטובה, אבל אנו מבקשים שגם נזכה לראות את הטובה בעינינו.

והרה"ק הראפשיצער רב זי"ע היה מברך, 'א גוט קוויטל מיט גרויסע אותיות, אז די ווייבער און קינדער זאלן אויך קענען ליינען'. היינו שתהא הטובה גלויה וניכרת לכל, עד שגם מי שאינו במדרגה להרגיש שהכל לטובה יוכל לראות ולהכיר בטובה. וזהו מענינה של הסוכה, שהיא מלשון סוכה ברוח הקודש, לשון ראה (בני יששכר תשרי מאמר י' אות א'), שיהא נראה לכל שהוא טוב וחסד.

ונזכה במהרה לבנין בית המקדש, שיהא הסוכה קבע, שתקום סוכת דוד הנופלת במהרה (ע"פ עמוס ט:יא), ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

במדרש (ויק"ר ל' י"ד) שהערבה דומה לפה, שבפה יכול האדם לבקש הכל מהקב"ה.

ויהי רצון שיתקיים בנו 'סוּמַךְ וְעוֹזֵר בַּל הַנוּפְלִים', שְׁקוּם וּנְתַחֲזֵק וְנַעֲלֶה מַעֲלָה מַעֲלָה וּלְבַטּוּחַ בָּה', זהו כח הסוכה. ויש ביו"ט סוכות גם ענין של חיים, ששבעת ימי הסוכות עם שמיני עצרת הם כנגד 'ואם בגבורות שמונים שנה' (תהלים צ:י).⁷ וכן מסוגל חג הסוכות לפרנסה, כמו שאמרו בגמרא (ר"ה טז.), 'בחג נידונין על המים', ואמר הקב"ה, 'נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה'.⁸ וסוכות מסוגל לבנים טובים, שנא' (ויקרא כג:מג) 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל', ו'ערבה' בגימטריא 'זרע' (פרי עץ חיים, שער הלולב פ"ו).⁹

וכן אמרו בגמרא (סוכה לז:) בענין נענועי הלולב, שמוליכים ומביאים כדי לעצור רוחות רעות וטללים רעים. ויש בזה רמז שלא יהא שום צד בעולם יכול להזיק לבני ישראל. והסוכה היא זכר לענני הכבוד (סוכה יא:), ונזכה ל'וארו עם ענני שמיא' (דניאל ז:יג) בביאת משיח צדקנו.

⁷ בורע קודש (ליקוטים לסוכות והוש"ר ד"ה כל האזרח) כתב 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות'. י"ל אזרח פי' זקן [פי' 'אזרח' מלשון ותיקות וקדמות, וכעין 'כאזרח רענן', שפירשו הראשונים על דבר המושרש ועומד מזמן רב], שהבטיח ית"ש שכל היושבים בסוכה יהיו אזרחים וזקנים. ולכן 'אזרח' גי' 'גבורה', שיגיעו לגבורות, כמ"ש 'ואם בגבורות שמונים שנה' (תהלים צ:י). ועי' אלשיך הק' (ויקרא כג:לג) שכתב: 'שבעת ימים של סכות רמז אל ימי שנותיו ע' שנה'. וכן בטור ברקת (או"ח סי' תרכ"ו וסי' תרל"ט), שכתב שמצות סוכה שבעת ימים היא כנגד 'ימי שנותינו בהם שבעים שנה'. ועוד כתב (סי' תרס"ו) שיום שמיני עצרת הוא נגד 'ואם בגבורות שמונים שנה'.

⁸ בתפארת שלמה (סוכות ד"ה והיה שבעת ימים תחת אמו) כתב וז"ל: 'זוה כוונת החג שנאמר בו (ויקרא כג:לה) 'כל מלאכת עבודה לא תעשו', ר"ל בקדושת של המועדים יומשך לכם פרנסות טובות, שלא תצטרכו לעבוד כל השנה במלאכת עבודה'. ועוד הביא (שם, ד"ה במס' יומא) את דברי המשנה ביומא (פ"ו מ"ה): 'על כל סוכה וסוכה אומרים לו, הרי מזון והרי מים', ומבאר שע"י מצות סוכה יורד השפע לישראל, קדושות ופרנסות טובות.

⁹ בתפארת שלמה (סוכות ד"ה למען ידעו דורותיכם) כתב דמבואר בספרים כי ע"י מצות סוכה זוכה לבנים.

אושפיזא דיעקב

שנושא בעול גידול הבנים ומעמיד דורות בישראל.

ויש לבאר טעם הדבר בפשיטות. אמרו בגמרא (שם לו:) לענין היושבים בסנהדרין בדיני נפשות, שאין מושיבין מי שאין לו בנים. ופירש רש"י הטעם, לפי שמי שאין לו בנים אינו יודע צער גידול בנים ואינו רחמני. נמצא שהטורח והצער הכרוכים בגידול הבנים מולידים באדם מדת הרחמים, מפני שהוא עצמו כבר נשא בעול ויודע את צערו של הזולת.

יעקב אבינו, שהיה אב לשנים עשר שבטים וטרח בגידולם, ידע היטב את כל הצער והטורח הכרוכים בהעמדת בית בישראל. משום כך נאמר בו 'ישגבך שם אלקי יעקב', שגדול הוא כחו של יעקב אבינו, אשר מתוך שנשא בעול בניו, בכחו לעמוד ולבקש רחמים וישועה בעד בני ישראל לדורותיהם.

ולמקנהו עשה סוכות

נאמר 'ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת' (בראשית לג:יז). ובטור (או"ח סי' תי"ז) מביא בשם אחיו רבי יחיאל, שהמועדים נתקנו כנגד האבות, וכתב שסוכות הוא כנגד יעקב, שנאמר 'ולמקנהו עשה סכות'. נמצא שעצם ענינו של חג הסוכות שייך במיוחד למדתו ולעבודתו של יעקב אבינו.

וכ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל היה רגיל להזכיר מה שנאמר אצל יעקב אבינו, כששלח את יוסף הצדיק אל אחיו, 'לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן' (בראשית לז:יד). ויש להבין, בשלמא 'שלום אחיך' מובן, שילך לראות

היום הוא כנגד אושפיזא דיעקב אבינו. נאמר 'ישגבך שם אלקי יעקב' (תהלים כ:ב), ואמרו בגמרא (ברכות סד.) 'אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, מכאן לבעל הקורה שיכנס בעביה של קורה'. ומפרש רש"י, 'יעקב שכל הבנים שלו וטרח בגידולם יבקש עליהם רחמים'.

הרי שנתייחדה כאן מעלה מיוחדת ליעקב אבינו מצד שטרח בגידול בניו. אברהם אבינו עבר עשרה נסיונות, ואף מסר נפשו ונכנס לכבשן האש. יצחק אבינו עבר את נסיון העקידה, שהיה דבר נורא ונשגב עד מאד. ואעפ"כ כשמדובר בבקשת רחמים על ישראל, נאמר דוקא 'ישגבך שם אלקי יעקב' (תהלים כ:ב), מפני שכל הבנים שלו והוא אשר טרח בגידולם.

ועל דרך זה אמרו חז"ל על הכתוב 'יעקב אשר פדה את אברהם' (ישעי' מט:כב). בגמרא (סנהדרין יט:) שאלו, 'וכי היכן מצינו ביעקב שפדאו לאברהם', ואמר רב יהודה, 'שפדאו מצער גידול בנים'. וברש"י שם מבואר שהכוונה לטורח גידול השבטים, שיעקב אבינו נשא על עצמו את צער גידולם, ובזה כביכול פדה את אברהם אבינו מאותו צער.

גדולה היא מעלת מסירות נפש, וגדולה היא מעלת מי שמוסר נפשו להיכנס לכבשן האש על קדושת שמו יתברך. אולם גם לגדל שנים עשר בנים, לעמוד בכל צער גידולם, לשאת את טרחתם ולהעמיד מהם את בית ישראל, עבודה גדולה ונשגבה היא, ויש בה בחינה של מסירות נפש. ומדברי חז"ל אלו אנו למדים עד כמה גדולה מעלתו של מי

אם רצונך להכיר את מדרגתם של אחיך, הבט גם על הצאן שלהם. כאשר רואים שאפילו הצאן מושפעים מקדושת בעליהם ומתנהגים כראוי, הרי זו עדות על מדרגת הבעלים ועל כח הקדושה שהם משפיעים על כל הסובב אותם.

ויש לומר שזהו גם עומק הכתוב אצל יעקב אבינו, 'ולמקנהו עשה סוכות' (בראשית לג:יז). לא זו בלבד שיעקב אבינו עצמו ובני ביתו נכנסו תחת צל הקדושה, אלא אף 'מקנהו', כל אשר היה ברשותו, נכנס תחת השפעת קדושתו. קדושתו של יעקב נתפשטה על כל אשר לו, עד שגם המקנה נעשה שייך לבחינת הסוכה.

וזו היא אחת מן העבודות של חג הסוכות. אין די בכך שהאדם עצמו נכנס אל הסוכה ויושב בצל דמהימנותא, אלא עליו להמשיך את קדושת הסוכה על כל סביבתו ועל כל אשר ברשותו - ביתו, בני ביתו וכל עניניו צריכים להיות מושפעים מן הקדושה, עד שכל סביבתו נעשית אף היא מקום הראוי להשראת השכינה.

ועל יעקב אבינו נאמר 'צוה ישועות יעקב' (תהלים מד:ה). ואיתא במדרש (ב"ר ס"ח ב'), שאמר יעקב אבינו, 'לית אנא מובד סברי מן בריי, אלא עזרי מעם ה"'. יעקב אבינו אינו מאבד תקותו מן הבורא יתברך, אלא תולה עיניו תמיד בעזרת ה' ובישועתו.

ונזכה בזכותו של יעקב אבינו לכל הישועות ולהשפעות טובות, ושנזכה במהרה לגאולה השלמה ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

בשלומם, אבל מהו הענין המיוחד שיראה גם את 'שלום הצאן'.

והנה אמרו חז"ל (אבות דרבי נתן פרק ח), 'כשם שהצדיקים הראשונים היו חסידים, כך בהמתן היו חסידות'. ומבואר שם שגמליו של אברהם אבינו לא היו נכנסים לבית שיש בו עבודה זרה, וכן מובא שם המעשה בחמורו של רבי חנינא בן דוסא, שלא אכל מן המאכל שהניחו לפניו הגנבים. וכן מצינו ברבי יוחנן בן תורתא שנתגייר ע"י מה שלמד מן הפרה ששבתה בשבת (פסיקתא רבתי, פ' פרה).

וכן אמרו בגמרא (חולין ז:): בחמורו של רבי פנחס בן יאיר, שנתנו לפניו שעורים ולא אכל. לאחר שבדקו אמר רבי פנחס בן יאיר, 'דלמא לא מעשרין', וכשעישרו את השעורים אכל. ואמר להם, 'ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילין אותה טבלים'. הרי שקדושתם של הצדיקים היתה משפעת אף על בהמתם, עד שגם היא היתה נזהרת מדבר שאינו ראוי.

ועל דרך זה יש לפרש הכתוב 'ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו' (ישעי' א:ג). השור מכיר את קונוהו, ואף הבהמה נעשית מושפעת מכח בעליה ומכירה את אשר ראוי לה. וכמו שמצינו באותם צדיקים, שקדושתם לא נשארה אצלם בלבד, אלא היתה ניכרת אף בבהמותיהם ובכל אשר היה תחת רשותם.

ופירש כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל, שלזה אמר יעקב אבינו ליוסף הצדיק, 'לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן'.

אושפיזא דמשה

לכל עם הארץ' (בראשית מב:ו), ונאמר בו 'ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו' (שם מז:יב). הוא מורה כי תחילה צריך האדם שיהא לו כלי של גשמיות, ומתוכו יוכל לבוא לעבודת ה'. ואילו במשה רבינו נאמר 'תורה צוה לנו משה' (דברים לג:ד), והוא מורה שכל הגשמיות אינה אלא תפלה אל הרוחניות.

כתוב (בראשית ח:ד) 'ותנח התבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחודש על הרי אררט'. ובנועם אלימלך (פ' נח) דרש פסוק זה על חודש תשרי, שבי"ז בחודש, לאחר שני ימים הראשונים של חג הסוכות וקיום מצות סוכה ולולב, כבר ניתן כח לקדושה לשלוט ולשבר את הקליפות.

שבעים אומות ושתי הקליפות

הגר"א זי"ע בקול אליהו (פ' פינחס ד"ה ובחמשה עשר) הקשה בפרשת קרבנות חג הסוכות, שמצינו שבמקצת הימים נאמר 'שעיר עזים', ובמקצתם נאמר 'שעיר', ושינוי הלשון צריך ביאור. ומבאר כי שבעים הפרים שמקריבים בחג הם כנגד שבעים אומות העולם (סוכה נה:), והם נחלקים לשתי בחינות, קליפת עשו וקליפת ישמעאל. ובימים שנאמר בהם 'שעיר עזים' עולה מנין הפרים יחד לל"ה, ובשאר הימים עולה מנינם אף הוא לל"ה. נמצא ששבעים הפרים מתחלקים לשני חלקים שוים, כנגד שתי הבחינות של עשו וישמעאל.^א

איתא בגמרא (סוכה נג.) בענין שמחת בית השואבה, שהלל הזקן היה אומר, 'אם אני כאן הכל כאן, ואם אין אני כאן מי כאן'. ויש להבין עומק כוונתו בזה, מה ביקש הלל הזקן ללמדנו באמרו 'אם אני כאן הכל כאן'.

היום הוא אושפיזא דמשה רבינו, כפי מנהגנו שאנו מונין אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף ודוד, ויש שמקדימין את יוסף הצדיק למשה רבינו. שנינו (אבות פ"ג מ"ז), 'אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח'. ויש להתבונן מה קודם למה. מצד אחד מוכרח האדם לגשמיות כדי שיוכל לעסוק בתורה ובעבודת ה', ומאידך כל תכלית הגשמיות אינה אלא שתהא כלי אל הרוחניות.

מסופר שפעם היו יחד הרה"ק בעל התניא זי"ע והרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, ובירך בעל התניא שהקב"ה יעזור בגשמיות וברוחניות. תמה הרה"ק מבארדיטשוב, וכי גשמיות קודמת לרוחניות. השיב לו בעל התניא, שכן מצינו אצל יעקב אבינו, שאמר תחילה 'ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש' (בראשית כח:כ), ואח"כ 'והיה ה' לי לאלקים' (שם:כא). השיב הרה"ק מבארדיטשוב, וכי גשמיותו של יעקב אבינו כגשמיות שלנו? השיב בעל התניא, וכי רוחניותו של יעקב אבינו כרוחניות שלנו?

ובזה יש לבאר את חילוקי המנהגים בסדר האושפיזין. יוסף הצדיק הוא 'המשביר

^א והחשבון הוא, שביום הראשון, השני והרביעי נאמר 'שעיר עזים', ובימים אלו הקריבו י"ג, י"ב וי' פרים, העולים יחד ל"ה. ואילו ביום השלישי, החמישי, הששי והשביעי נאמר 'שעיר' בלבד, ובימים אלו הקריבו י"א, ט', ח' וז' פרים, העולים אף הם יחד ל"ה. נמצא ששבעים פרי החג מתחלקים לשתי מערכות שוות של ל"ה ול"ה.

המושכות אותו אחר החומר, הן מן האש של הקנאה והכעס.

ויש לומר שלזה ראוי בערב שבת שלא להרבות בתענוגי עצמו, אלא להניח את העונג לשבת קודש לשם מצוה, ולעסוק בהכנות לשבת, כיון שהוא זמן השייך לקליפת ישמעאל. ומאידך, במוצאי שבת העבודה היא כנגד מדת הכעס. כתב הטורי זהב (או"ח סי' רצ"ו סק"א) על מה שאמרו בגמרא (עירובין סה:) 'כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה', שעיקר הענין הוא שכאשר נשפך דבר בבית, אין האדם מקפיד וכועס, אלא הדבר בעיניו כאילו נשפכו מים. וענינו שייך ביותר למוצאי שבת, שהוא זמן קליפת עשו.

הנסיון שלא ליפול בעיני עצמו

אמנם יש עוד קליפה קשה, אשר דורנו נתגברה מאד, והיא כוללת בתוכה בחינות רבות. הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע בנועם אלימלך (פ' בהעלותך ד"ה וישמע משה) מפרש בדרך נפלאה את מאמר משה רבינו, 'הרגני נא הרג ואל אראה ברעתי' (במדבר יא:טו) בענין תחבולות היצר הרע.

יש שהאדם כבר גבר על יצרו בענינים רבים, עד שאין היצר יכול עוד להסיתו לעבירה כבתחילה. ואז משנה היצר את דרכו, ובמקום לפתותו לחטא הוא נעשה לו כמוכיח, ומראה לו תמיד את חסרונותיו ואת פחיתות מעשיו, כדי להפילו ברוחו ולהביאו לידי בושה וחולשה, עד שיירא לגשת לעבודת ה' ולהתפלל לפניו בלב שלם.

וזהו 'הרגני נא הרג'. הצדיק כבר 'הרג' את היצר, היינו שביטל ממנו את כח ההסתה,

וכל מה שנמצא בשבעים אומות, כל התאוות והנסיונות והמדות הרעות, שורשו באותן שתי קליפות. ובבני יששכר (מאמרי השבתות מאמר א' אות י') ובאגרא דכלה (פ' לך לך ד"ה ויקח לו) הובאו דברי מגלה עמוקות (שם עה"פ ויקח לו את כל אלה), שישנן שתי מערכות של קליפה כנגד הקדושה - מצד ימין יש ל"ה שרים וישמעאל על גביהם, ומצד שמאל ל"ה שרים ועשו על גביהם.

נמצא שבכל צד יש ל"ו, כמנין 'אלה', והם בבחינת 'אלה מול אלה'. ואילו ישראל הם בבחינת האמצע, ובחלקם יום השבת קודש. ישמעאל שייך לצד אחד ועשו לצד שכנגדו. ישמעאל עושה יום חגו בערב שבת ואדום ביום הראשון, ואילו ישראל הם באמצע. ועל דרך זה יש לרמז במה שאומרים 'הסר שטן מלפנינו ומאחרינו', כנגד הקליפות הסובבות את קדושת השבת מלפניה ומאחריה.

וזהו הרמז במה שנאמר אצל אברהם אבינו, 'ויקח לו את כל אלה וגו' ויבחר אותם בתוך' (בראשית טו:). 'אלה' מורה על ל"ו שבכל צד, ל"ה שרים וישמעאל על גביהם מצד אחד, ול"ה שרים ועשו על גביהם מצד השני. ויבחר אותם בתוך' רומז לכך שישראל הם בבחינת 'תוך', בקו האמצעי שבין שתי המערכות, ושם מקום הקדושה, וכענין 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' ו'ושכנתי בתוכם'.

ובפרי צדיק (פ' קרח אות י') ובשם משמואל (פ' וישלח תרע"ד) מבואר שקליפת ישמעאל שייכת ביותר לתאוות העולם הזה, ואילו קליפת עשו שייכת לקנאה, כעס ורציחה. וצריך האדם להישמר משתי הבחינות - הן מן התאוות

לדעת שהיא גזירה מלפני הקב"ה, ומוטל עליו לעשות רצון קונו. וזהו גם 'אין לך רשות להרהר אחריה' - לאחר עשיית המצוה, כשהוא עומד אחריה, אין לו רשות להרהר בה ולהתגאות על ידה. ועפ"ז פירש גם 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו', שישמרנו הקב"ה הן מן הנסיון שלפני המצוה, הן מן הנסיון שלאחריה.

אבל בדורנו יש לפרש שגם אותו שטן שלפנינו מצוי לאחר המצוה. לעולם הוא מבקש למצוא חסרונות כדי לשבור את האדם. קודם המעשה הוא מבטל בעיני האדם את חשיבות העבודה, ואחר המעשה הוא מבטל בעיניו את חשיבות האדם עצמו. וכאשר האדם נשבר בעיני עצמו, ניטל ממנו הכח להוסיף ולעלות.

שמעתי מעשה, ואין בידי מקור מוסמך לדבר. מסופר שכאשר היה הגאון רבי שלמה קלוגר זי"ע בחור צעיר, הגיע אל בעל ישועות יעקב, ואמר לפניו דבר תורה. בעל ישועות יעקב שיבחו ואמר לו שיאמר את הדברים בסעודה שלישית, וכך היה חוזר ומעודדו בכל עת שהזדמנה לפניו. הוא נתן לו הרגשה שיש ערך לדבריו ושיש בו כח לגדול בתורה, וע"י אותו חיזוק הלך ונתעלה עד שנעשה אותו גאון עצום שהאיר לכל ישראל.

אין אנו יודעים עד היכן מגיע כחה של מלה טובה, מלה אחת של חיזוק יכולה להעמיד אדם על רגליו, לפתוח לפניו דרך חדשה, ולהוציא מן הכח אל הפועל כחות שהיו גנוזים בו. והאדם סבור תמיד שצריך לומר מלה טובה לאחרים, אבל

וכענין דוד המלך שאמר (תהלים קט:כב) 'ולבי חלל בקרב' (ב"ב יז). אלא שאז בא היצר בדרך אחרת, ומבקש להראות לאדם רק את רעתו, שיחפש בעצמו חסרון אחר חסרון, עד שיאבד את כחו ואת האמונה בכחות שהקב"ה נתן בו. ועל זה התפלל משה רבינו, 'ואל אראה ברעתי', שלא יוכל היצר להשתמש בחסרונותיו כדי להרחיקו מן העבודה.

וזהו יצר הרע קשה עד מאד. אין די לו במה שהכשיל את האדם, אלא לאחר מכן הוא מבקש לקנותו ע"י עצם הנפילה. וכעין לשון הגמרא, 'בנפילה ניחא ליה דנקני' (ב"מ י). - הוא רוצה שהאדם יפול בעיני עצמו. האדם אומר, כבר נכשלתי פעם אחת ושנית, הרי אני אדם נפול ולעולם לא אשתנה. ומחשבה זו עלולה להיות קשה מן החטא עצמו, מפני שהיא נוטלת ממנו את כח הקימה וההתחלה מחדש.^ב

באמרי יוסף (פ' חקת ד"ה ואגב) הובא בשם הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע לפרש בדרך דרוש את דברי רש"י (במדבר יט:א ד"ה זאת חקת) 'גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה'. קודם עשיית המצוה בא היצר הרע אל האדם ומפתהו לומר שאינו ראוי ואינו חשוב כלל לעשות מצוה זו. אומר לו היצר, מי אתה שתעמוד לפני המלך, וכי ראוי אתה לעסוק במצוה? ולאחר שכבר עשה האדם את המצוה, בא אליו היצר מצד אחר ומכניס בו גאווה.

ובזה פירש, 'גזירה היא מלפני' - קודם עשיית המצוה, כשהוא עומד לפניו, צריך

^ב וכתוב במשנה (אבות פ"ב מ"ג) 'ואל תהי רשע בפני עצמך'. ופירש רבינו יונה שם, שלא יחזיק האדם את עצמו כרשע שאינו יכול לחזור בתשובה, שמתוך כך 'מתיאש לבו מן התשובה'. וכן פירש הרע"ב שם בשם הרמב"ם, שלא יחזיק עצמו כרשע, שמתוך כך עלול להרשיע יותר.

העבודה עדיין נמצא בידו, ולא להישבר מחמת מה שאינו יכול להשיג.

וזהו 'מעטה ועד עולם הללויה' (שם). מן ה'יא', מן ה'כן' הקטן שיש בידו עתה, יכול האדם להתחיל לעלות ולהתקדם, עד שיגיע 'עד עולם'. וכן נאמר 'מן המצר קראתי ייה, ענני במרחב ייה' (שם קיח:ה). גם כאשר האדם נמצא במצר ואינו רואה לפניו אלא אפשרות קטנה של 'כן', אם הוא נאחז באותה נקודה וקורא אל הקב"ה מתוכה, פותח לו הקב"ה פתח ומוליכו מן המצר אל המרחב.

כאשר האדם מחזק שוב ושוב את החלק שכבר נמצא בידו, הולך אותו חלק ומתרבה. מן מעט נעשה הרבה, ומנקודה אחת של חיוזק יכול האדם להגיע למדרגות שלא העלה בדעתו.

סומך ועוזר לכל הנופלים

וזהו רמז נפלא בענין הסוכה, ד'סוכה' הוא ראשי תיבות 'סומך ועוזר כל הנופלים' (בני יששכר, חודש תשרי מאמר י' אות ד' בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע). הסוכה באה ללמד את האדם שלא ישאר בבחינת נפילה, ושלא יהא נופל בעיני עצמו. הקב"ה סומך ועוזר לכל הנופלים, ואף כאשר נפל האדם אין זו הגדרת מהותו, ועדיין בכחו לקום, להתחזק ולהתחיל מחדש. וזהו כח גדול המבטל את כל הקליפות.

אין היצר יכול לשלוט באדם היודע שגם לאחר נפילה עדיין שערי העבודה פתוחים לפניו. ועל דרך זה יש להבין את ענין שמחת בית השואבה, שהשמחה עצמה היתה מרוממת את האדם ונותנת לו את הכח לעבוד את בוראו. וזה שאמר

אינו זוכר שגם הוא עצמו זקוק למלה טובה.

אין הכוונה לגאווה, אלא שידע האדם להכיר במה שהקב"ה כבר זיכה אותו, ובמה שכבר הצליח. היצר הרע מבקש להראות לאדם רק את החסר. אם אינו יודע את כל הש"ס, נדמה לו שאין ערך לדף גמרא אחד שלמד. אם אינו מבין את כל התוספות, נדמה לו שגם מה שכבר הבין אינו נחשב לכלום.

מסופר על בחור שנכנס אצל הסטייפלער זי"ע ואמר שאינו מצליח בלימוד. שאלו הסטייפלער, האם אתה יודע ללמוד גמרא? אמר, הן. אמר לו, אם כן הרי בגמרא אתה מצליח. רש"י אתה יודע ללמוד? אמר, הן. הרי שגם ברש"י אתה מצליח. שאלו, ותוספות? אמר שאינו מבין את התירוצי. שאלו, את הקושיא אתה מבין? אמר, הן. השיב לו, נמצא שגם בתוספות כבר הצלחת להבין את הקושיא. תחילה ראה במה אתה מצליח, ומתוך כך תוכל בעזרת ה' להגיע גם אל התירוצי.

זהו יסוד גדול בעבודת האדם. בכל דבר יש לו להתבונן במה שכבר עלה בידו, ובאיזה חלק הוא יכול להתחזק. לא להסתכל תמיד רק על מה שחסר, אלא לראות גם את מה שכבר זכה לעשות, ומתוך כך להוסיף ולעלות.

ובדרך מליצה יש לומר, 'ואנחנו נברך ייה' (תהלים קטו:ח). תיבת 'ייה' נקראת 'יא', ובאידיש פירושה 'כן'. ויש בזה רמז, שעל האדם לחפש תמיד את ה'כן' שבעבודתו, מה הוא כן יכול לעשות עתה, במה הוא כן יכול להתקדם, ואיזה חלק מן

עם האתרוג, הלולב וההדס. הערבה, שאין בה לא טעם ולא ריח (ויק"ר ל' י"ב), נמצאת בתוך האגודה עם שאר המינים. לאחר שבוע שלם שהיא עומדת עמם, כביכול היא לומדת שגם היא חשובה, שגם אותה לקחו לעבודת המצוה, גם היא היתה בתוך האגודה, ואף העמידה בסמיכות אל האתרוג.

וכשמגיע הושענא רבה נוטלים את הערבה בפני עצמה. לאחר שלמדה במשך כל ימי החג שאף היא שייכת אל הקדושה, יכולה היא לעמוד גם בפני עצמה ולעשות עבודה מיוחדת. וזהו חיזוק עצום לאדם, כי הנפילה הגדולה ביותר היא כאשר האדם מחליט בדעתו שאינו שווה מאומה. ולעומת זאת תחילת העליה היא כאשר הוא מכיר בנקודה אחת טובה שיש בו ומתחזק בה. ומשם יכול הוא להוסיף ולעלות מדרגה אחר מדרגה, עד שגיע אל המקום שהקב"ה מבקש להביאו אליו.

וכתב האור החיים הקדוש (שמות ג:ח), שכיון שישראל הגיעו בבירור עד מ"ט שערי טומאה, השיגו כנגדם, בבחינת כללותם הכלול במשה רבינו, מ"ט שערי בינה. ולעתיד, ע"י בירור שער החמשים, תתגלה כנגדה בחי' שער החמשים שבקדושה.

נמצא שדוקא מעומק הירידה יכולה לצמוח עליה גדולה יותר. כל אדם לפי המקום שבו הוא נמצא, שם מונחת עבודתו, ומשם גופא יכול הוא להגיע אל המדרגה הראויה לו. אין הקב"ה מבקש מן האדם את עבודתו של חברו, אלא את העבודה השייכת אליו לפי הכחות והמקום שנתן לו הקב"ה.

ומעתה יש לשוב לדברי הלל הזקן, 'אם

(סוכה גג.) 'אלו ואלו אומרים, אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו'. מי שלא חטא יכול להוסיף ולעלות, ואף מי שחטא יכול לשוב ולהתחיל מחדש.

שמעתי מכ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל דבר נפלא. אימתי ניתנה תורה לישראל? לאחר שיצאו ממ"ט שערי טומאה. אילו היו נשארים שם עוד זמן מועט, כבר לא היו יכולים לצאת (צרור המור פ' בא), ואעפ"כ דוקא משם הוציאם הקב"ה ונתן להם את התורה. וכן בימי עזרא הסופר היה מצבם של ישראל ירוד מאד, ורבים מהם לא עלו לארץ ישראל, ואעפ"כ דוקא מתוך אותו הדור הקים הקב"ה את התורה, וכמו שאמרו (סוכה כ.) וחזרו וקיבלוה מאהבה (שבת פח.).

וכן לעתיד, כאשר יבוא משיח צדקנו ותתגלה תורתו של משיח, תהיה אותה התגלות אף לאחר הירידות הקשות של עיקבתא דמשיחא. ללמדך שאין מצב בעולם שממנו אי אפשר לעלות. הקב"ה חפץ באיש ישראל כפי מקומו ומצבו, ומשם גופא הוא מבקש ממנו שיתחזק ויעבוד אותו. התורה ניתנה לכל אחד ואחד, ואין אדם יכול לומר שבמקום שבו הוא עומד אין לו עוד דרך אל התורה.

וזהו כחה של שמחת בית השואבה, 'שמשם שואבין רוח הקודש' (ירושלמי סוכה פ"ה ה"א). 'משם' - מאותו מקום שבו האדם עומד עתה, משם גופא יכול הוא לשאוב רוח הקודש ולהתחיל לעלות. אין הוא צריך להמתין עד שיהא במקום אחר ובמדרגה אחרת, אלא דוקא מן המקום שבו הוא נמצא עתה מתחילה עבודתו.

וכן יש לומר בענין הערבה שבהושענא רבה. במשך כל ימי החג היא אגודה יחד

אלא לדעת שבכל שעה יכול הוא לשוב ולהתחיל מחדש.

יעזור הקב"ה שנזכה לבטל מעלינו כל הדינים וכל הקליפות, ויושפעו על כל ישראל רחמים וחסדים, ברוחניות ובגשמיות, בכלליות ובפרטיות. ונזכה לשאוב משמחת בית השואבה רוח הקודש, וגם פרנסה, בריאות, בני חיי ומזוני, הרחבת הדעת ומנוחת הנפש. ובהושענא רבה נזכה לגמר חתימה טובה, ובשמחת תורה לקבל את התורה מתוך שמחה, ולהוושע בכל הישועות הנצרכות. ונזכה במהרה לגאולה השלימה ולקיום הכתוב 'מלאה הארץ דעה את ה' (ישעי' יא:ט) במהרה בימינו אמן.

ליל ששי חוה"מ

מימ"ך. וכשם שאכילת לחם היא מצרכי האדם שבכל יום, כך עבודת התפילה היא בכל יום. והביאו הלחם משנה שם.

אמנם הרמב"ן (השגות לספר המצוות, עשה ה') חולק וסובר שאין חיוב תפילה בכל יום מן התורה. והקשה מכמה מקומות בש"ס (ברכות כא, סוכה לח.) שמשמע מהם ד'תפלה דרבנן', וכתב שאולי יש חיוב מן התורה להתפלל בשעת צרה.

וברמב"ן על התורה (ויקרא כג:ב) פירש 'מקראי קודש' מלשון 'קראי העדה' (במדבר א:טז), והיינו שיהיו ישראל קראים ונאספים לקדש את היום, ומצוה עליהם להקבץ בבית האלקים ביום מועד, לקדש היום בפרהסיא בתפילה ובהלל לאיל. הרי שעצם קדושת המועד קוראת לישראל להיאסף יחד לפני הקב"ה ולעבדו בתפילה ובהלל. ונמצא שאף

אני כאן הכל כאן, ואם אין אני כאן מי כאן'. עיקר עבודת האדם היא שיהא הוא עצמו 'כאן' - שלא יאבד את עצמו מתוך יאוש ונפילה, אלא ידע כי אף הוא חלק מעבודת ה'. אם האדם עצמו נמצא כאן, אם הוא מכיר בכחות שהקב"ה נתן בו ומוכן לעבוד עמם, אזי 'הכל כאן'. אבל אם הוא נשבר בעיני עצמו ואומר שאין בו כלום, הרי 'מי כאן'.

שמחת בית השואבה באה להשיב לאדם את עצמו, ולגלות לו שמשם - ממש מן המקום שבו הוא נמצא - אפשר לשאוב רוח הקודש, להתחזק ולהתעלות. וזהו יסוד גדול לכל אדם, שלא להביט על נפילותיו כאילו הן קובעות את מהותו,

מקראי קודש

בימי המועד קורין בתורה את סדר הקרבנות שהיו מקריבים בבית המקדש, ובפרשת המועדות נאמר 'מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש, אלה הם מועדי' (ויקרא כג:ב).

והנה הרמב"ם סובר שמצות תפילה מן התורה. וכתב וז"ל ('הל' תפילה פ"א ה"א): 'מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר (שמות כג:כה) 'ועבדתם את ה' אלקיכם'. מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה, שנאמר (דברים יא:יג) 'ולעבדו בכל לבבכם'. אמרו חכמים (תענית ב.) איזו היא עבודה שבלב, זו תפלה'.

ובקריית ספר הקשה, מנא לן להרמב"ם שחיוב התפילה הוא בכל יום. וביאר שהוא משום שאחר 'ועבדתם את ה' אלקיכם' נאמר 'וברך את לחמך ואת

והענין הוא, שכאשר יהודי נכנס לבית המדרש, יש בזה מעין אותה עבודה של עליה לרגל. ואנו קורין פרשת הקרבנות במועד, ד'כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה' (מנחות קי.). ואף בבית מדרשנו יש אבנים מארץ ישראל, על שם העתיד שעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות להיקבע בארץ ישראל (מגילה כט.). נמצא שיש בבית המדרש הרגש ושייכות לעבודת העליה לרגל, שהרי יש בו מעין קדושת בית המקדש.

אבל זהו אחד מעניני הגלות הקשים ביותר, שאין אנו מרגישים את הדבר. אדם נכנס למקום קדוש, ואעפ"כ לבו אטום ואינו חש מאומה. זכורני כאשר

זכיתי לבוא בפעם הראשונה אל הכותל המערבי. הייתי אז בחור צעיר כבן שש עשרה שנה, והייתי בטוח שכאשר אגיע אל הכותל מיד אתעורר ואתרגש ואחוש בקדושת המקום. אולם כשהגעתי לשם ראיתי לפני חומה גדולה, ולבי נשאר סתום. עמדתי במקום הקדוש הזה ולא הרגשתי כפי שחשבתי שארגיש.

והנה ראיתי יהודי שניכר היה עליו שאינו מבני בית המדרש. הוא מיהר אל הכותל, הניח את שתי ידיו עליו, פרץ בבכי וקרא 'אבא, תרחם עלי'. באותה שעה נתעורר לבי. אמרתי לעצמי, כמו שהוא יכול לעמוד כאן ולקרוא 'אבא', גם אני יכול לקרוא לאבי שבשמים. אז נתעורר בי גם ההרגש של 'אבא, תרחם עלי', ונוכחתי לראות כי 'לבלתי ידח ממנו נדח' (ש"ב יד:יד).

כך הוא גם בכל בית המדרש. אילו היה האדם מרגיש באמת לפני מי הוא נכנס, היה צריך לבוא עליו פחד גדול, עד

שסבר שאין חיוב תפילה מן התורה בכל יום, מ"מ ביום טוב יש ענין של חיוב מן התורה להיאסף יחד ולהתפלל ולהודות.

ואפשר להוסיף בזה, שאין הדברים רחוקים אף מן היסוד המבואר בדעת הרמב"ם. שהרי אין אדם מחויב באכילת פת בכל יום, ואפשר שיעבור עליו יום בלא אכילת פת, אבל ביום טוב יש חיוב אכילת פת. נמצא שביום שבו נאמר 'לחמך' בדרך חיוב, שייך ביותר גם 'ועבדתם את ה' אלקיכם', והוא זמן של חיוב תפילה ועבודה לפני הקב"ה.

זהו ענין 'מקראי קודש', שיהודי נכנס לבית המדרש ביו"ט ואומר לפני הקב"ה, אנחנו עמך. אין זו רק תפילה פרטית של יחיד, אלא קריאה והתאספות של כלל ישראל לפני אביהם שבשמים.

בית המדרש מעין בית המקדש

בשלוש רגלים, בזמן שבית המקדש היה קיים, היו ישראל עולים לרגל, וכל אחד היה מביא עולת ראייה. אין בידינו להשיג כיצד נראתה אז תפילתו של יהודי. הוא בא למקום השראת השכינה, למקום הקדוש ביותר בעולם, ושם עמד לפני הקב"ה. בודאי היתה זו תפילה אחרת לגמרי. עתה, בעוונותינו, אין לנו ביהמ"ק ואין אנו יכולים לעלות לרגל, אולם עדיין נותר לנו בית המדרש, שהוא מקדש מעט.

ואיתא במדרש (מובא במגלה צפונות לבעל שבט מוסר פ' בלק בשם מדרש), על הפסוק 'תשתפכנה אבני קודש' (איכה ד:א), שכאשר נחרב בית המקדש נתפזרו אבניו בעולם, ובכל מקום שנפלה אבן מבית המקדש נבנה שם בית הכנסת ובית המדרש.

שאין הכוונה רק שע"י הלימוד ידע האדם כיצד לקיים, אלא 'כי התורה היא פועלת שיצאו המעשים לפועל'. ועל הכתוב 'כי קרוב אליך הדבר בפיו ובלבבך לעשותו' כתב, שכאשר התורה היא בפיו והוא חוזר עליה תמיד, 'דבר זה גורם שתהיה התורה נעשית בפועל'. הרי שדיבור ולימוד דברי התורה של המצוה פועלים באדם כח להביאה לידי קיום למעשה.

ולכן נהגו לומר קודם ברכת המזון 'הנני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה של ברכת המזון ככתוב (דברים ח:)' "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך". ויש להתבונן, לשם מה מזכירים את הפסוק קודם עשיית המצוה. אלא שאמירת הפסוק היא עצמה הכנה לקשר את האדם אל שורש המצוה שבתורה קודם שהוא בא לקיימה בפועל. וכן קודם ספירת העומר נהגו לומר את הפסוק 'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה' (ויקרא כג:טו). וכן בתפילין ובהרבה מצות אחרות נהגו לומר לפנייהן את הפסוק השייך למצוה.

אדם עומד לעשות מצוה, והיצר משתדל להטרידו. לפתע בא אדם לדבר עמו, דבר אחר מסיח את דעתו, הטלפון מצלצל וכיוצא בזה. על כן הוא מקדים ומכין את עצמו בדברי התורה של המצוה. וכך כתב הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע בצעטיל קטן, שקודם שהאדם יוצא מביתו ויש חשש שיבוא לידי ראיות אסורות, יאמר 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (במדבר טו:לט), ואם נזדמן לפניו נסיון יחזור ויאמר את הפסוק. כי בדברי התורה עצמם הטביע הקב"ה כח המסייע ליהודי לעמוד בנסיון ולקיים רצונו יתברך.

שכמעט לא היה יכול לפתוח את פיו, ויחד עם זה שמחה עצומה על שזכה להיכנס לבית ה'. אלא שזהו הסתר הגלות. נכנסים לבית המדרש, ותחת שיהא הלב נתון כולו לתפילה, היצר מוצא לאדם טרדות שונות, עניני עולם הזה, ואפילו ספר חדש לעיין בו באמצע התפילה, ושאר מחשבות המרחיקות אותו מעבודתו. ובגמרא (ברכות כח:) איתא דאמר רבי אליעזר לתלמידיו 'וכשאתם מתפללים, דעו לפני מי אתם עומדים'.

'מקראי קודש' פירושו לבוא לבית המדרש ולהרגיש שאנו עם ה', 'אנחנו עמך ובני בריתך', אתה אבינו ואנחנו בניך. ובאמת גם בזמן שבית המקדש היה קיים, עם כל גילוי השכינה שהיה שם, עדיין היתה בחירה. הצדוקי היה יכול להיכנס לבית המקדש ולנסך את המים שלא כדין, עד שרגמוהו כל העם באתרוגיהן (סוכה מח:). המקום הקדוש ביותר והמדרגה העליונה ביותר אינם מבטלים את הבחירה, 'כי לא יראני האדם וחי' (שמות לג:כ).

ההכנה למצוה

ומצינו יסוד גדול בדברי רבותינו הקדושים שכאשר אדם עומד לקיים מצוה, אחת מן העצות להינצל מן המניעות המונעות ממנו לקיימה היא לעסוק תחילה בענינה של המצוה, ללמוד את הלכותיה ולומר את הפסוק שבתורה שבו נאמרה המצוה. ע"י שהאדם מכין את עצמו בדברי התורה השייכים למצוה, הוא מקבל כח לקיימה כראוי.

ובספר נתיבות עולם כתב המהר"ל (נתיב התורה פ"ה) בביאור דברי חז"ל 'גדול תלמוד שמביא לידי מעשה' (קידושין מ:),

נכנסים אל הקודש. כי כאשר אדם רוצה ללכת לבית המדרש להתפלל, או לשבת ללמוד, מתרבות לפעמים המניעות. קודם לכן היה לו חשק גדול, וכשמגיע זמן המעשה צצות לפתע אלף סיבות המפריעות לו. וזהו 'כן בקודש חזיתך', שאזכה להיות בקודש באותה מדרגה של 'צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי', ושההשתוקקות שהיתה קודם המצוה תישאר עמו גם בשעת קיום המצוה עצמה.^א

[ועפ"ז פירש בספה"ק אור מלא, 'ויעש כן אהרן' (במדבר ח:ג), ופירש רש"י 'להגיד שבחו של אהרן שלא שינה'. דהיינו שבאותו אופן של התעוררות כן עשה אהרן הכהן.]

כן בקודש חזיתך

במעשה בראשית נאמר בכל יום 'ויהי כן', אולם ביום הראשון, בעת בריאת האור, לא נאמר 'ויהי כן'. ואיתא במדרש לקח טוב (בראשית א:ג), 'ויהי אור' - לא אמר 'ויהי כן' כמו שאמר בשאר הימים 'ויהי כן'

וכן נהגו להזכיר קודם קידוש 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם' (ויקרא כג:ד). קודם שמזכירים את הפסוק שבו נאמרה קדושת המועד, כדי שתהא הקידוש וכל היום מתוך הכנה. וכך צריך להיות גם קודם הכניסה לבית המדרש - לא להיכנס פתאום מן הרחוב אל התפילה, אלא להכין את הלב, לזכור לאן נכנסים ולפני מי עתידים לעמוד. ואיתא בירושלמי (ברכות פ"ה ה"א): 'תני, לא יעמוד אדם ויתפלל לא מתוך שיחה, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלין, אלא מתוך דבר של תורה'.

נאמר 'צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי, בארץ ציה ועיף בלי מים. כן בקודש חזיתך לראות עוזן וכבודך' (תהלים סג:ב-ג). ופירש הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (אור מלא פ' בהעלותך) שיהודי יכול להשתוקק מאד אל הקב"ה. אולם לא די ברצון ובהתעוררות קודם המצוה, אלא צריך שהכיסופים יבואו לידי קיום כאשר

^א חז"ל אמרו על עקבתא דמשיחא, 'בית ועד יהיה לזנות' (סוטה מט:), והוא פלא. וביאר הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל על פי דברי הגמרא (עירובין סד:), 'אמר רבי אחא בר חנינא, מאי דכתיב "ורועה זונות יאבד הון" (משלי כט:ג), כל האומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה, מאבד הונה של תורה'. היינו שבזמן עקבתא דמשיחא, אף בבית הוועד - מקום עסק התורה, תהא התורה נידונה בבחינת 'זו נאה וזו אינה נאה'. יש שאדם שומע דבר תורה ומודד אותו לפי השתייכותו, אם האומר קרוב לקהילה שלו, או לפי נטיית לבו. דבר הקרוב אליו הרי הוא 'נאה', ודבר שאינו קרוב אליו אינו נאה בעיניו. ויש בזה פגם בעסק התורה, שהרי התורה כולה תורת ה', ואין ראוי לשקול דברי תורה לפי קרבת האומר או לפי נטיית לבו של השומע.

זכורני שהייתי פעם עם כ"ק מרן אאדמו"ר זצוק"ל אצל כ"ק אדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל בימי הסוכות, ואמר לי, 'איך וועל דיר זאגן א הייליג ווארט'. ואמר לי מדברי תפארת שלמה על מה שאמרו 'מצטער פטור מן הסוכה' (סוכה כו:), שע"י קדושת מצות סוכה זוכה האדם להיפטר מן הצער עצמו. וכשאמר כן חשבת, מפני מה לא אמר 'א שיינע ווארט', אלא 'א הייליג ווארט'. אלא משום שאין לומר 'שמועה זו נאה וזו אינה נאה'. על דבר תורה אין השבח שהוא 'נאה', ולכן אמר שהוא 'קדוש'. שכאשר אין הולכים אחר בחינת 'נאה', שעליה נאמר 'ורועה זונות יאבד הון', אלא מקבלים את דברי התורה מצד קדושתם, שם נמצאת הקדושה. ועל דרך שאמרו חז"ל 'כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה' (ויק"ר כ"ד).

אדמו"ר צוק"ל היה אומר בדרך משל, שאם אדם הוא סומא, אין המשקפיים מועילים לו. משקפיים יכולים להועיל למי שעניו פתוחות אלא שראיתו צריכה תיקון, אבל תחילה צריך שיהא בכחו לראות.

אמרו חז"ל 'כדרך שבא לראות כך בא ליראות' (חגיגה ב.). יהודי בא לפני הקב"ה ורוצה לראות. הוא מבקש, רבש"ע, הרי אני מעמך ובאתי לביתך, תן לי עינים לראות את הקדושה, תן לי לב להרגיש לפני מי אני עומד. ימי המועד הם עת רצון גדולה, וכמו שנאמר 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדים'. עצם הכניסה לבית המדרש בימים אלו היא עבודה מיוחדת, ועל האדם לדעת שהוא נכנס למקום השראת השכינה ולהכין את לבו שיהא ראוי לקבל את האור.

השנה נזדמן סדר הימים באופן מיוחד, שהמועד סמוך לשבת, ונמצאו הימים שלפני השבת ימים קדושים. ומובא בעבודת ישראל (אבות פ"א מ"ה) בשם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, על הכתוב 'בחריש ובקציר תשבית' (שמות לד:כא), כי 'חר"ש' הוא נוטריקון חמישי, רביעי, ששי, לרמז ששלושת הימים ד', ה' ו' שייכים כבר לשבת הבאה, וכדברי חז"ל שרביעי, חמישי וערב שבת נקראים 'קמי שבתא' (גיטין עז.). וכשם שהחרישה היא הכנה לזריעה ולקצירה, כך ימים אלו הם ימי הכנה לשבת, להכין את עצמו בכל מיני הכנות לעבוד את בוראו ביום השבת. וכאשר ימי ההכנה עצמם הם ימי יו"ט ומועד, הרי ההכנה לשבת באה מתוך קדושה כפולה.

ועל דרך זה יש לומר רמז בכתוב 'רחש

אלא ויהי אור'. לפי שהאור ברא הקב"ה ביום ראשון, שיהא אדם מצפה בו מסוף העולם ועד סופו. כיון שצפה הקב"ה ברשעים שהיו עתידין לבוא לעולם, גנזו לצדיקים, שנאמר (איוב לח:טו) "וימנע מרשעים אורם", ואומר "אור זרוע לצדיק" (תהלים צז:יא).

ועפ"ז פירשו בספרים (חנוכת התורה, פ' בהעלותך אות קכ"ה; מלבי"ם פ' בהעלותך, תורה אור) את הכתוב 'ויעש כן אהרן', ואת דברי רש"י 'להגיד שבחו של אהרן שלא שינה'. כי האור הגנוז נתגלה ע"י עבודת המנורה של אהרן הכהן, ונמצא שאהרן הכהן תיקן כביכול את בחינת 'כן', והמשיך בעולם גילוי מן האור אשר בעת בריאתו לא נאמר בו 'ויהי כן'. וזהו שבחו של אהרן 'שלא שינה', שעשה את הדבר בבחינת 'כן'.

ונמצא שבאותו אור היתה חסרה כביכול השלמת ה'כן', מפני שלא נשאר בגילוי בעולם כבתחילה. וכאשר בא אהרן הכהן והדליק את המנורה בבית המקדש נאמר 'ויעש כן אהרן', שבאה עבודתו וגילתה בעולם הארה מאותו אור הגנוז.

ועפ"ז פירש בספה"ק יודעי בינה (השמטות לפורים ד"ה מנהג) מה שאומרים 'ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, כן תהיה לנו', שאנו מבקשים שתהא לנו האורה בבחינת 'כן' בגילוי שלם, כאותו אור קודם שנגנז.

ולפ"ז יש לומר רמז גם בלשון הכתוב 'כן בקודש חזיתך'. בקשתו של יהודי היא לזכות לאותו 'כן', שתהא עבודתו בקודש מאירה לפניו, ושיזכה לראות ולהרגיש את הקדושה, ולא יהא כאדם העומד במקום מואר ועיניו עצומות. כ"ק מרן

העינים, להכין את הלב לקבל את האור, ולבקש 'כן בקודש חזיתך לראות עזך וכבודך'. שלא תהא הקדושה רק סובבת את האדם מבחוץ, אלא שיזכה לראותה ולהרגישה בפנימיות לבו.

יעזור הקב"ה שנזכה לכל ההשפעות הטובות, לבני חיי ומזוני רוחי, לבנים טובים וישרים, לחיים טובים ובריאים, לפרנסה בהרחבה, לשידוכים הגונים, להרחבת הדעת, לאחדות, לבריאות ולשלום בית. ונזכה תמיד לראות מעלתן של ישראל. ויהי רצון מלפניו שנזכה במהרה לגאולה השלימה ברחמים ובחסדים, במהרה בימינו אמן.

אושפיזא דיוסף

שמחה וששון

ובגמרא (שם נג.) מבואר מה היו אומרים בשמחת בית השואבה, 'יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו, אלו חסידים ואנשי מעשה. ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו, אלו בעלי תשובה. אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו'.

ועוד איתא בגמרא מאמר פלא (מח:). היו שני מינין, אחד שמו ששון ואחד שמו שמחה. אמר ששון לשמחה, אני חשוב ממך, שנאמר 'ששון ושמחה ישיגו' (ישעי' לה:י). השיב לו שמחה, אני חשוב ממך, שנאמר 'שמחה וששון ליהודים' (אסתר ח:יז). אמר ששון לשמחה, עתידים לעשותך שליח לפני, שנאמר 'כי בשמחה תצאו' (ישעי' נה:יב). השיב לו שמחה,

לבי דבר טוב' (תהלים מה:ב), ש'רחש' רומז לרביעי, חמישי וששי, ימי ההכנה לשבת, 'אומר אני מעשי למלך', שבימים אלו מכין האדם את מעשיו לקראת שבת מלכתא.

ואמר מהרי"ל (סדר התפילות של פסח אות י'), 'איני נהנה משום שבת השנה כמו משבת דחול המועד, דיש יו"ט לפניו ויו"ט לאחריו, והוא בעצמו מועד'. הרי ששבת חול המועד מיוחדת במעלתה, שהיא באה מתוך קדושת יום טוב, עומדת בתוך ימי המועד, ואף לאחריה בא יו"ט.

ועיקר העבודה היא שלא לעבור את הימים הקדושים כמי שעומד במקום מואר ואינו רואה. צריך לפתוח את

דבר נפלא מצינו בענין שמחת בית השואבה. במשנה (סוכה נא:) שנינו, 'מנורות של זהב היו שם, וארבעה ספלים של זהב בראשיהם, וארבעה סולמות לכל אחד ואחד, וארבעה ילדים מפרחי כהונה ובידיהם כדים של מאה ועשרים לוג, שהן מטילין לכל ספל וספל'. פרחי כהונה אלו היו בחורים צעירים, שזקנם התחיל לפרוח, ועל ידם היה אור גדול כל כך, עד שלא היתה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה.

ויש בזה התעוררות גדולה לבחורי ישראל. דוקא הבחורים הצעירים הם שהעלו את השמן למקום גבוה כל כך, ועל ידם נתפשט האור בכל ירושלים. הרי לנו כמה גדול כחו של בחור מישראל, שכאשר הוא מעלה את עצמו ואת כחותיו לעבודת ה', יכול האור היוצא ממנו להתפשט ולהאיר למרחוק.

מוריש קנס לבניו - אם כל עבודתו אינה אלא מחמת פחד מן העונש, הרי הקנס אינו עובר בירושה. אולם תורה ועבודת ה' הבאות מתוך אהבה נשאות חקוקות בביתו ובבניו אחריו. וזהו 'אשרי בניו אחריו', שבניו מהלכים בדרך התורה והמצות (והובאו דבריו בספה"ק ייטב לב פ' נח ד"ה א"י נח איש צדיק).

ועל דרך זה יש להטעים מה שנאמר בחג הסוכות, 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל', שקדושת הסוכה צריכה להיחקק באדם באופן שתימשך גם לדורותיו. ולכך נצרכת עבודת השמחה, 'ושמחת בחגך' (דברים טז:יג), עד שמגיעים לבחינת 'והיית אך שמח' (שם:טו), שהשמחה והדביקות בקדושת החג נעשות חלק מעצם האדם.

ובזה יש להבין את החילוק שבין 'שמחה' ל'ששון'. בספרים ביארו, ששמחה שייכת לדבר שהאדם מצפה אליו ומכין את עצמו לקראתו, ואילו ששון הוא שמחה הבאה לאדם כתוספת ומתנה, יתר על מה ששיער מתחילה. ועל דרך הכתוב 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב' (תהלים קיט:קסב). המוצא שלל רב לא עמד וציפה לאותו שלל, אלא לפתע נפלה לידו טובה גדולה שלא שיער מתחילה.

וזוהי עבודת חג הסוכות. האדם מצדו צריך להכין את השמחה - הוא פותח את לבו, עושה את המוטל עליו, ונכנס לעבודת ה' מתוך רצון. וכשהוא פותח פתח זה, הקב"ה משפיע עליו ששון, הרבה יותר ממה שהאדם היה יכול להכין לעצמו. וכדברי חז"ל, 'פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם' (שיה"ר ה' ב').

עתידיים למלא בכ מים, שנאמר 'ושאבתם מים בששון' (שם יב:ג).

ועוד אמר אותו מין ששמו ששון לרבי אבהו, עתידיים אתם למלא לי מים לעולם הבא, שנאמר 'ושאבתם מים בששון'. אמר לו רבי אבהו, אילו היה כתוב 'לששון' כדברך, עכשיו שנאמר 'בששון', יפשטו את עורך ויעשו ממנו נאד וימלאוהו מים.

ודברי הגמרא הללו צריכים ביאור. מה באו חז"ל ללמדנו בויכוח זה שבין ששון לשמחה, ומה ענינו לשמחת בית השואבה ולעבודת ימי הסוכות.

והנראה, דישנן שתי דרכים בעבודת התשובה וההתקרבות אל הקב"ה. יש אדם שמתעורר לתשובה מתוך הכרת גדולת הבורא ושפלות עצמו. לבו נשבר בקרבו, ומתוך כך הוא שב אל הקב"ה בכל לבו. זוהי מדרגה גדולה מאד, ואין כל אדם זוכה להגיע אליה מיד בתחילת דרכו.

אולם יש דרך אחרת, והיא מצויה אצל רוב בני אדם. האדם מתחיל להרגיל את עצמו בטוב. הוא עושה את הדבר הנכון, אף שעדיין אין לבו בוער בקרבו, ולאט לאט הוא טועם את נעימות הטוב. ההרגל נעשה טבע, הלב נמשך אחר המעשה, וממדרגה למדרגה הוא מתקרב אל הקב"ה יותר ויותר. וכיסוד הידוע בספר החינוך (מצוה ט"ז), 'כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות'.

וכבר דברנו ממה שכתב בספר אפיקי יהודה (ח"א דרוש י"ב), על מה שנאמר "מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו" (משלי כ:ז), שיש מעלה מיוחדת למי שעובד את הקב"ה מאהבה, שעבודתו נשארת גם לבניו אחריו. וביאר על פי דברי הגמרא (כתובות מב:) 'אין אדם

לחדש בקרבו כוחות שלא ידע כלל שישנם בו, עד שיהיה כאדם אחר.

ולכן דוקא בשמחת בית השואבה היו אומרים, 'אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו'. בתוך אותה שמחה גדולה נתגלה היסוד שאין אדם אבוד. מי שזכה לטהרת נעוריו ישמח בחלקו ויוסיף לעלות. ומי שלא זכה לכך יכול לשוב, להתהפך ולהיטהר מחדש.

אושפיזא דיוסף הצדיק וקידוש ה' בסתר

והיום האושפיזין הוא יוסף הצדיק. אמרו בגמרא (סוטה לו:): 'יוסף שקידש שם שמים בסתר, הוסיפו עליו אות אחת משמו של הקב"ה', שנאמר 'עדות ביהוסף שמו' (תהלים פא:ו). ולעומתו, 'יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא, נקרא כולו על שמו של הקב"ה'.

יש קידוש השם בפרהסיא, כאשר האדם עומד בין הבריות ומתנהג באופן ששם שמים מתאהב על ידו, ויש קידוש ה' בסתר, כאשר אין איש רואה ואין אדם יודע, ורק האדם והקב"ה יודעים את הנסיון ואת ההתגברות. זוהי במיוחד מדתו של יוסף הצדיק, לקדש שם שמים במקום הסתר. וכדרך שאנו אומרים, 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי'.

ומצינו כעין זה אצל רבי יוחנן בן זכאי (ברכות כה:). קודם פטירתו אמרו לו תלמידיו, 'רבינו ברכנו'. אמר להם, 'יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם'. אמרו לו תלמידיו, 'עד כאן?' אמר להם, 'ולואי. תדעו, כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם'.

והדברים צריכים לימוד. אלא שיש כאן

ולכן אנו אומרים ביום טוב, 'ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו' - תחילה באה השמחה, עבודתו והכנתו של האדם, ולאחר מכן בא הששון, המתנה שהקב"ה משפיע עליו מלמעלה. האדם סבור שהוא בא לעשות דבר קטן לפי כחו, והקב"ה נותן לו כנגדו שפע גדול הרבה יותר ממה ששיער.

וזהו עומק הויכוח שבין ששון לשמחה - כל אחד מהם ביקש לתלות את הכל במדתו. אבל האמת היא שאין האחד מתקיים בשלימות בלא חברו. אין לאדם לומר שאינו מתחיל בעבודתו עד שיקבל התעוררות עצומה מן השמים. עליו להתחיל בשמחה כפי כחו, לעשות את המוטל עליו, ומתוך כך יזכה שהקב"ה ישפיע עליו ששון מלמעלה.

ומאיך גיסא, אין השמחה רק פעולה חיצונית שהאדם עושה בכוחות עצמו. לאחר שהוא מכין את עצמו ופותח פתח לעבודתו, יכול הקב"ה לשנות את כל מהותו ולהעניק לו כוחות חדשים. וזהו הרמז בדברי רבי אבהו לאותו מין ששמו ששון, שעתידים להפשיט את עורו ולעשות ממנו כלי למים. יש בכח התשובה לשנות אפילו את ה'עור', את ההרגלים והטבעים שנדמו לאדם כחלק מעצמותו, ולעשות ממנו כלי חדש לקבלת מי הישועה.

אדם רגיל לומר לעצמו, כך הוא טבעי, לכך הורגלתי, לזה אני נמשך, ואיך אוכל להשתנות. באה הגמרא ומלמדת שאין הדבר כן. בכוחו של אדם לשנות את דרכו ואת תכונת נפשו. אם יתחיל במה שבידו וירצה באמת להתקרב, יכול הקב"ה

מחדש, ואנסה פעם נוספת לעשות את רצון קוני.

אין דבר העומד בפני הרצון. האדם צריך לפתוח את לבו לפני הקב"ה ולומר באמת, 'רצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב, שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות' (ברכות יז.). כאשר רצונו אמיתי והוא מוסיף להתאמץ, בידו להתקדם. אפשר שיכשל פעם אחת, ואפשר שיצטרך לחזור ולהתחזק פעמים רבות, אבל ההתמדה בעבודה מקרבת אותו פעם אחר פעם אל המקום שאליו הוא מבקש להגיע.

אין אדם בעולם שאין לו נסיונות - זה בכה וזה בכה. אלא שכל נסיון עצמו יכול להתהפך ולהיעשות חלק מעבודת ה'. המחשבות המטרידות אותו, הדברים שהוא שומע, הרגשותיו ומשיכות גופו, כל אלו נעשים מקום לעבודתו. כאשר הוא עומד כנגדם ואינו נמשך אחריהם, הרי דוקא אותם דברים שנדמו בתחילה למניעה נעשים לו מקור של שכר והתקרבות אל הקב"ה.

אמרו חז"ל (קידושין לט:), 'ישב ולא עבר עבירה, נותנין לו שכר כעושה מצוה'. ומבואר שם, דהיינו כשבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה. נמצא שהנסיון עצמו, כאשר האדם עומד בו, נהפך לחלק מעבודתו. הדבר שנדמה בתחילה כמניעה נעשה כלי שעל ידו הוא מוסיף להתקרב אל הקב"ה.

וזהו תוכן השיר שהיו אומרים בשמחת בית השואבה, 'אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו'. אשרי מי שזכה שלא לחטא, אבל גם מי שנכשל אינו צריך ליפול ברוחו. אם הוא שב באמת וקם מחדש, הרי דרך התשובה פתוחה

יסוד גדול. כאשר אדם עושה דבר שאינו ראוי בסתר, הרי עצם המעשה חמור, אבל כאשר הדבר נעשה בפני אחרים, עלול להתוסף עליו גם חילול שם שמים, שהרי אחרים רואים את דרכו ועלולים ללמוד ממעשיו. ולכן גם אדם שעדיין לא הגיע למדרגה הראויה ביראת שמים, לכל הפחות עליו לידע שלא להוסיף על חטאו פגם של חילול ה' בפני אחרים.

אולם ביותר צריך האדם לקדש שם שמים בתוך עצמו, במקום שאין שום אדם רואהו. פעמים אומר האדם, הקב"ה יודע את נסיונותי, הקב"ה יודע כמה קשה לי, והרי באמת אני יכול לעמוד בזה. אולם האמת היא שהקב"ה יודע גם כמה האדם כן יכול.

אמרו חז"ל, 'אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו' (ע"ז ג:). אם דבר מסוים הוא באמת למעלה מכוחו של אדם, אין הקב"ה תובע ממנו את מה שאין בכחו לעשות. אלא שהאדם עצמו פעמים רבות אינו יודע עד היכן מגיעים כוחותיו. והקב"ה, יודע תעלומות, יודע בדיוק מה בידו של אדם ומה אינו בידו.

שמעתי מעשה המסופר בשם כ"ק אדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצוק"ל. כשביקשו מאדם אחד שיעזור בענין מסוים, אמר שיעשה ככל יכולתו. אמר לו הרבי, אל תאמר 'ככל יכולתי'. מי שלא היה באושוויץ אינו יודע עד כמה גדול כחו של אדם.

האדם אינו יודע מה הוא מסוגל לשאת, ואינו יודע כמה פעמים בכחו לקום מחדש. העובדה שנכשל אתמול אינה ראייה שיכשל גם היום. לאחר כל נפילה יכול האדם לומר: מכאן ואילך אני מתחיל

כן הדבר בכל עבודת האדם. פעמים הוא אומר, כבר נכשלתי בנסיון זה, ומה אעשה עתה. התשובה היא, תתחיל שוב. כשם שאדם אינו מוותר על חייו מפני שנכשל פעם אחת בענין פרנסתו, כך אין לו לוותר על חיי נשמתו מפני שנכשל פעם אחת בעבודתו. וכל אדם יודע בנפשו מהם המקומות שבהם עליו להתחזק. וכבר נאמר, 'כי שבע יפול צדיק וקם' (משלי כד:טז).

יוסף הצדיק עבר נסיונות קשים במשך שנים רבות. הוא נמכר לעבד, הורד למצרים, עמד בנסיון בבית פוטיפר, הושלך לבית האסורים, ובכל מצב ומצב לא הניח את עבודתו. הוא נשאר עומד באמונתו ובקדושתו, עד שנעשה משנה למלך במצרים ומפרנס לכל בית ישראל. מתוך עומק הנסיון נתגלתה גדלותו.

[וכן נאמר ביוסף הצדיק, 'עד עת בא דברו, אמרת ה' צרפתהו' (תהלים קה:ט), ופירש רש"י, 'בחנתהו ליוסף, שנתנסה וכבש יצרו באשת אדוניו ועליה נתייסר ונצרף ביסורין'. הרי שמתוך עצם הנסיון והצירוף נתגלתה מעלתו של יוסף הצדיק.]

ויה"ר שנזכה ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים, להבין ולהשכיל בתורה הקדושה, לתפלה כראוי ולדביקות בהקב"ה. שנזכה להתחזק איש ברעהו, כדכתיב 'איש את רעהו יעזרו ולאחי יאמר חזק' (ישעי' מא:י), ושהקב"ה ישפיע עלינו כל הישועות, ונזכה במהרה לגאולה השלימה מתוך רחמים וחסדים, במהרה בימינו אמן.

לפניו, ובידו להיטהר ולשוב ולהתקרב אל הקב"ה.

לעמוד מחדש בכל נסיון

זוהי מדתו של יוסף הצדיק. טהרת המחשבה, קידוש שם שמים בסתר, והכח שלא להימשך אחר הרגשת הלב והגוף כאשר הם מוליכים את האדם למקום שאינו ראוי. על האדם להוציא מן ההעלם את רצונה האמיתי של נשמתו, ולא להיות נפעל מכל הרגשה החולפת עליו.

גם אם פעם אחת לא עמד כראוי, ואף אם נכשל פעם נוספת, אין הדבר משנה את רצונו הפנימי - עתה הוא מתחיל מחדש. אין הוא מניח לעבר לקבוע את עתידו, אלא בכל עת הוא שבו ושואל את עצמו מה מוטל עליו לעשות מכאן ולהבא.

אדם נושא אשה ועליו לפרנס את ביתו. הוא מוצא מלאכה, ולאחר זמן מאבד אותה. וכי משום כך יאמר שמעתה שוב אינו מחפש פרנסה? ודאי שלא. למחרת יקום ויחפש מלאכה אחרת, מפני שהוא יודע שאי אפשר לו להפקיר את ביתו.

כך היה מצוי בדורות הראשונים אצל יהודים רבים שבאו למדינה זו. יהודי מצא מלאכה, וכאשר סירב לעבוד בשבת פיטרוהו ביום ששי. ביום ראשון יצא לחפש מלאכה חדשה. בשבוע הבא שוב פיטרוהו, והוא שוב יצא לחפש. וכי לאחר כמה פעמים היה אומר, הרי בכל שבוע מפטרים אותי, ושוב איני צריך פרנסה? ודאי שלא. הוא ידע שבלי פרנסה אי אפשר להתקיים, ולכן קם שוב ושוב וחיפש את הדרך שיוכל לפרנס את ביתו בלי לחלל את השבת.